

บทที่ 5

สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ

แผนงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของการท่องเที่ยววิถีไทยเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย ศรีสัชนาลัยและกำแพงเพชร พระนครศรีอยุธยา)” โดยมีวัตถุประสงค์ของแผนงานดังนี้

1. เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย-กำแพงเพชร พระนครศรีอยุธยา)
2. เพื่อพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยววิถีไทยเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย-กำแพงเพชร พระนครศรีอยุธยา)
3. เพื่อจัดทำแผนวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย ศรีสัชนาลัยและกำแพงเพชร พระนครศรีอยุธยา)
4. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของการท่องเที่ยววิถีไทยเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย-กำแพงเพชร พระนครศรีอยุธยา)

คณะผู้วิจัยได้ สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย-กำแพงเพชร, พระนครศรีอยุธยา)

1.1 องค์ความรู้ด้านประวัติและความเป็นมาของภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นจังหวัดสุโขทัย ศรีสัชนาลัย

1.1.1 ประวัติ

คำว่า สุโขทัย หมายความว่า รุ่งอรุณแห่งความสุข สุโขทัยได้เริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อประมาณปี พ. ศ. 1800 มีการสถาปนาราชวงศ์พระร่วงขึ้นปกครองสุโขทัย โดยมีพ่อขุนศรีอินทราทิตย์เป็นปฐมกษัตริย์ และด้วยความสำคัญในฐานะที่เป็นเอกลักษณ์ทางศิลปะของไทยในสมัยเริ่มสร้างอาณาจักร ที่ยังหลงเหลืออยู่ในอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ได้รับการ ยกย่องให้เป็นมรดกโลก ในปีพุทธศักราช 2534 องค์การยูเนสโก ได้ประกาศให้เป็นแหล่งมรดกโลก ร่วมกับอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร และอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย ภายใต้ชื่อว่า เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร (Historic Town of Sukhothai and Associated Historic Towns)

เมืองศรีสัชนาลัยมีฐานะเป็นเมืองลูกหลวงของเมืองสุโขทัย ต่อมาเมืองสุโขทัยตกอยู่ภายใต้อำนาจของกรุงศรีอยุธยา จึงได้เปลี่ยนชื่อเรียกว่า เมืองสวรรคโลก หลังเสียกรุงศรีอยุธยาแก่

พม่า ครั้งที่ 2 (พ.ศ.2310) เมืองศรีสัชนาลัย หรือสวรรคโลกถูกปล่อยทิ้งร้าง ชื่อเมืองศรีสัชนาลัยได้ถูกนำไปตั้งเป็นชื่อเป็นอำเภอศรีสัชนาลัย ที่รวมเขตพื้นที่เมืองศรีสัชนาลัยโบราณไว้ด้วยกัน

ความเจริญรุ่งเรืองของอารยธรรมแห่งอาณาจักรสุโขทัย แผ่นดินไทยในสมัยราชวงศ์พระร่วง ได้สร้างสรรค์มรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดมาสู่ชนรุ่นหลังอย่างมากมาย ถึงแม้ด้วยระยะเวลากว่า 700 ปีที่ผ่านมา บ้านเมืองเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา แต่ภูมิปัญญา ประเพณี และวัฒนธรรม ยังทรงคุณค่า และได้รับการอนุรักษ์อย่างต่อเนื่อง ผ่านการอนุรักษ์ พัฒนาพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ศรีสัชนาลัย และกำแพงเพชร จึงได้พัฒนาแนวคิด มรดกโลกกินได้ ภายใต้ความร่วมมือกับชุมชนและภาคีเครือข่ายในพื้นที่ โดยองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) ที่มีจุดประสงค์ที่สำคัญหนึ่งคือ ชุมชนจะต้องได้รับประโยชน์จากการเป็นเมืองมรดกโลก เป็นชุมชนแห่งความสุข สามารถสร้างรายได้ และยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และเมื่อคนในชุมชนได้เห็นคุณค่า จึงนำมาซึ่งการดูแลรักษาโบราณสถาน วัฒนธรรม ประเพณี และอัตลักษณ์ อันโดดเด่นในท้องถิ่น ของตนไว้ต่อไปได้อย่างยั่งยืน

หลักฐานจากศิลาจารึก และวรรณคดีสำคัญ คือไตรภูมิพระร่วงของพญาลิไท ที่ได้กล่าวถึงอาหารไทยสมัยนั้นว่า มีข้าวเป็นอาหารหลัก ทานร่วมกับกับข้าวที่ส่วนใหญ่ได้มาจากปลา และมีเนื้อสัตว์อื่น การปรุงอาหารได้ปรากฏคำว่า แกง ในไตรภูมิพระร่วง ส่วนผักที่ถูกกล่าวถึง คือ แพง แดง และน้ำเต้า ส่วนอาหารหวานนิยมทานผลไม้แทน

1.1.2 อาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น

บ้านนาต้นจั่น เป็นอีกหนึ่งชุมชนเข้มแข็งใน ตำบลบ้านตึก อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ได้รับรางวัล PATA Gold Award (Pacific Asia Travel Association) จากสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ด้านชุมชนท่องเที่ยว และยังได้รับรางวัลกินรี ที่เป็นสัญลักษณ์รางวัลอันทรงคุณค่า ถือเป็นเครื่องหมายรับประกันคุณภาพสินค้าทางการท่องเที่ยวของประเทศ ในกลุ่มโฮมสเตย์ ที่ชาวบ้านรวมกลุ่มกันเปิดบ้านเป็นโฮมสเตย์ ต้อนรับและดูแลนักท่องเที่ยวที่อยากสัมผัสวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของบ้านนาต้นจั่น ที่โอบล้อมด้วยท้องทุ่งนาที่มีรวงข้าวเขียวขจี จุดชมวิวยอดต้นไทร จุดชมทะเลหมอกยามเช้า และรวมไปถึงอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สำคัญคือ ข้าวเป็ญ แกงขี้เหล็ก แกงป่าปลาช่อนนา น้ำพริกชอกไข่ และขนมต้มขาว

1.2 อาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม เมืองนครชุม จ. กำแพงเพชร

1.2.1 ประวัติ

กำแพงเพชร เป็นที่ตั้งของเมืองเก่าที่ปรากฏหลักฐานอยู่ในประวัติศาสตร์ไทย ไม่น้อยกว่า 700 ปี เคยเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรสุโขทัย มีฐานะเป็นเมืองลูกหลวง จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ก่อนมีเมืองกำแพงเพชรเคยมีเมืองเก่ามาก่อนสองเมือง คือ เมืองชากังราว ตั้งอยู่ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำปิง และเมืองนครชุม ที่ตั้งอยู่ทางฝั่งขวาของแม่น้ำปิง

ปัจจุบันจังหวัดกำแพงเพชรเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์มีโบราณสถานเก่าแก่ ซึ่งก่อสร้างด้วยศิลาแลงหลายแห่งรวมอยู่ในอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร ได้รับการพิจารณาคัดเลือกจากองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ

(UNESCO) ให้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก เมื่อปีพุทธศักราช 2534 ภายใต้ชื่อว่า เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร (Historic Town of Sukhothai and Associated Historic Towns)

เมืองนครชุม เป็นเมืองเก่าที่มีมนต์เสน่ห์พร้อมด้วยสีสันทางศิลปะ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ รวมถึงบรรยากาศธรรมชาติร่มรื่น เป็นรอยต่อของอาณาจักรสุโขทัย อาณาจักรล้านนา และสยาม รวมถึงเป็นชุมทางของกลุ่มผู้คนเดินทางเข้ามาในพื้นที่ได้แก่ จีนจากแผ่นดินใหญ่ ลาวจากเวียงจันทน์ พม่า กะเหรี่ยง ไทยใหญ่ มอญ และรวมไปถึงชาติตะวันตกด้วย

ด้วยความร่วมมือของชาวบ้านนครชุม ทำให้เมืองนครชุม ที่เป็นตลาดเก่าแก่ และเป็นตลาดโบราณ ซึ่งเคยคึกคักเมื่อเกือบร้อยปี ให้กลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้งที่เต็มไปด้วยกลิ่นอายแห่งความเป็นมิตรที่นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสได้ถึงบรรยากาศวิถีคนในชุมชน วัฒนธรรมท้องถิ่น โบราณสถาน และอาหารพื้นบ้าน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญ

ได้มีการศึกษาภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่น กำแพงเพชร ก่อนปีพุทธศักราช 2449 และยังมีอยู่ในปัจจุบันของนครชุม กำแพงเพชร ที่มีวัฒนธรรมเมืองนครชุมมีความหลากหลาย อันเนื่องจากระบบนิเวศและความหลากหลายของผู้คน ส่งผลให้อาหารท้องถิ่นของนครชุมมีความโดดเด่น อันเกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม เช่น เมี่ยงของชาวล้านนา ขนมจีบแป้งสดของชาวจีน เช่น อาหารของชาวไทยใหญ่ เช่น ไส้กรอกถั่ว และแกงถั่วมะแฮะ การเรียนรู้วิถีชีวิตในการปรุงอาหาร จึงเป็นกระบวนการส่งต่อความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และถือเป็นการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ผ่านวิถีชีวิต การลงมือปรุงอาหาร ที่วัฒนธรรมด้านอาหารท้องถิ่นที่สำคัญ ของนครชุม จังหวัดกำแพงเพชร ที่เป็นประวัติและความเป็นมา

1.2.2 อาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น

เมืองนครชุม จ.กำแพงเพชร มีผู้คนหลายชาติพันธุ์มารวมกันอยู่ จีนของแผ่นดินใหญ่อพยพเข้ามา ชาวลาวจากเวียงจันทน์ พม่า กะเหรี่ยง ไทยใหญ่ และชาวมอญ ก่อเกิดการผสมผสานศิลปวัฒนธรรมด้านต่างๆ มากมาย ต้นทุนความรู้อย่างหนึ่งที่เกิดจากการผสมผสานนั้น และมีวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่อง คือ วิทยาการทำอาหาร อาทิ แกงฮังเล แกงฮั้วมะเขือ แกงชะอมใส่เส้นหมี่ กุ้งถั่ว ขนมห่าง บะหมี่ ก๋วยเตี๋ยว แกงเปาะหน่อไม้ใส่ข้าวสุก แกงผักหวานใส่ข้าวสาร ผักห่อ ไส้กรอกถั่ว แกงถั่วมะแฮะ และขนมจีนแป้งสด

1.3 องค์ความรู้ด้านประวัติและความเป็นมาของภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม พระนครศรีอยุธยา

1.3.1 ประวัติ

สมัยอยุธยาถือว่าเป็นยุคทองของอาณาจักรไทย ได้มีการติดต่อกับชาวต่างประเทศมากขึ้น ทั้งกับชาวตะวันตกและตะวันออก จากบันทึกเอกสารของชาวต่างประเทศพบว่าคนไทยรับประทานอาหารแบบเรียบง่าย มีการปรุงอาหารประเภทปลาเป็นหลัก เช่น การต้มและแกง นอกจากนี้ ยังมีการใช้น้ำมันในการปรุงอาหารแต่นิยมใช้น้ำมันจากมะพร้าวและกะทิมากกว่าไขมันหรือน้ำมันจากสัตว์ คนไทยสมัยอยุธยามีวิธีการถนอมอาหาร เช่น การนำปลาไปตากแห้ง หรือนำปลามาทำเป็นปลาเค็ม ส่วนอาหารประเภทเครื่องจิ้ม นิยมรับประทานน้ำพริกกะปิ และบริโภคสัตว์น้ำมากกว่าสัตว์บก โดยเฉพาะสัตว์ใหญ่ ไม่นิยมนำมาฆ่าเพื่อรับประทานเป็นอาหาร

1.3.2 อาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนกลาง โดยเฉพาะในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ซึ่งเป็นยุค ที่รุ่งเรืองจากการเป็นเมืองท่าค้าขายกับนานาชาติ ทั้งชาวญี่ปุ่น โปรตุเกส เปอร์เซีย และมุสลิม จึงเป็น ผลทำให้วัฒนธรรมของแต่ละชนชาติแพร่หลายเข้ามาสู่อยุธยาด้วย รวมทั้งเรื่องวัฒนธรรมอาหาร คือ อาหารไทยหลายชนิดในยุคปัจจุบัน มีต้นกำเนิดหรือดัดแปลงมาจากอาหารของชาวต่างชาติ เช่น ขนมทองหยิบ ทองหยอด และฝอยทอง โดยดัดแปลงมาจากตำรับอาหารโปรตุเกส และใช้วัตถุดิบท้องถิ่นที่มี ได้แก่ มะพร้าว แป้ง ไข่ และน้ำตาล จนกลายมาเป็นขนมไทยในที่สุด

วิธีการแกงในสมัยอยุธยา มีการกล่าวถึงแกงปลาหลากหลายชนิด เช่น แกงที่ใส่พริกแกงที่ประกอบด้วยหัวหอม กระเทียม สมุนไพร และเครื่องเทศ เพื่อดับกลิ่นคาวของเนื้อปลา หลักฐานจากการบันทึกของบาทหลวงชาวต่างชาติแสดงให้เห็นว่าอาหารของต่างชาติ เริ่มเข้ามาในประเทศไทยมากขึ้นในสมัยของสมเด็จพระนารายณ์ เช่น ญี่ปุ่น โปรตุเกส สเปน เปอร์เซีย และฝรั่งเศส ตัวอย่างการรับประทานอาหารรสเผ็ดที่ได้จากพริกนั้น คนส่วนใหญ่อาจเข้าใจว่า พริก คือพืชพื้นเมืองของไทยแต่โบราณ แต่ตามหลักฐานที่ปรากฏ กล่าวว่าพริกที่คนไทยใช้ประกอบอาหารทุกวันนี้ เป็นพืชพื้นเมืองของชาวอินเดียแดงในอเมริกากลาง ซึ่งนำเข้ามาในประเทศไทยโดยบาทหลวงชาวโปรตุเกสที่เข้ามาเผยแผ่ศาสนาในกรุงศรีอยุธยา เมื่อสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช คนไทยจึงรู้จักการปลูกพริกและนำมาเป็นเครื่องปรุงอาหารนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา สำหรับ อิทธิพลของอาหารจีนคาดว่าเริ่มมีมากขึ้นในช่วงสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย เมื่อประเทศไทยตัดสัมพันธ์กับชาติตะวันตก

จะเห็นได้ว่าอาหารไทยในสมัยอยุธยา เริ่มมีการรับเอาวัฒนธรรมจากอาหารต่างชาติ โดยผ่านการติดต่อเจริญสัมพันธ์ไมตรีทั้งทางการทูตและการค้ากับประเทศต่าง ๆ โดยหลักฐานที่ปรากฏทางประวัติศาสตร์แสดงให้เห็นว่าอาหารต่างชาติส่วนใหญ่ได้รับการแพร่หลายอยู่ในราชสำนักก่อน และต่อมาจึงแพร่หลายสู่ประชาชน โดยดัดแปลงรสชาติให้ถูกกับรสนิยมของคนไทย และใช้วัตถุดิบที่หาได้ในประเทศไทย ผ่านกรรมวิธีการปรุงที่เหมาะสม เพื่อให้ได้รสชาติที่ถูกปากคนไทย และกลายเป็นอาหารไทยในที่สุด ได้แก่ แกงเหงาหงอด ต้มจืด ยำทวาย พริกกะเกลือ ขนมดอกโสน ที่มี

2. ผลการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยววิถีไทยเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย-กำแพงเพชร,พระนครศรีอยุธยา)

2.1 เส้นทางนาาภูมิปัญญาขนมหวานในพระนครศรีอยุธยา

มีจุดเริ่มต้นเส้นทาง หมู่บ้านโปรตุเกส หมู่บ้านญี่ปุ่น ตลาดหัวรอ ตลาดน้ำกรุงเก่าวัดท่าการ้อง อุทยานประวัติศาสตร์อยุธยา มีอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ขนมหวาน อาทิ ทองเอก ทองหยิบ ทองหยอด บ้าบิ่น ขนมฝรั่งกุฎีจีน เป็นต้น ซึ่งจากผลการประเมินเส้นทาง พบว่า

ด้านคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.80$, $SD=0.73$) ผู้ประเมินเสนอว่าจังหวัดอยุธยาตั้งอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครมากนัก ดังนั้น เส้นทางท่องเที่ยวจึงค่อนข้างมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก หากแต่ประวัติศาสตร์เรื่องราวความเป็นมาเกี่ยวกับอาหารท้องถิ่นของจังหวัดอยุธยานั้นยังมีอยู่น้อย

ด้านศักยภาพทางกายภาพและกิจกรรมการท่องเที่ยว ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.44$, $SD=0.78$) ผู้ประเมินเสนอว่า เส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำเป็นเส้นทางที่เหมาะสมในการจัดโปรแกรมเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร มีแหล่งท่องเที่ยวทางด้านอาหารที่หลากหลาย ควรเพิ่มเติมแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับการทำขนมไทย เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยามากขึ้น

ด้านศักยภาพในรองรับนักท่องเที่ยว ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.58$, $SD=0.77$) ผู้ประเมินเสนอว่าควรมีมีคฤหะที่รองรับในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ

ด้านการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.55$, $SD=0.72$) ในแหล่งท่องเที่ยวควรมีป้ายข้อมูลที่แสดงถึงประวัติความเป็นมาของอาหารท้องถิ่น หรือขนมหวานชนิดต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงได้ถึงประวัติความเป็นมาอันยาวนานของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จุดเด่น/จุดขายของเส้นทางการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.53$, $SD=0.76$) ผู้ประเมินเสนอว่าการจัดโปรแกรมการเดินทางด้วยเรือ เป็นจุดขายของเส้นทางท่องเที่ยวที่ดี เหมาะอย่างยิ่งสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ อีกทั้งเส้นทางการท่องเที่ยวใช้ระยะเวลาตลอดโปรแกรมไม่เกิน 1 วัน ซึ่งเหมาะสมกับการทำการตลาดเจาะกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวเกี่ยวกับอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งนี้บริษัททัวร์ในกรุงเทพมหานครสามารถนำเส้นทางดังกล่าวไปใช้ได้ทันที

คุณค่าหรือประสบการณ์ที่ได้รับจากแหล่งท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.22$, $SD=0.73$) ผู้ประเมินเสนอว่า เส้นทางท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติอยู่แล้ว การเพิ่มแหล่งท่องเที่ยวเส้นทางเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น จะช่วยสร้างประสบการณ์ใหม่ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว

โอกาสทางการตลาดของเส้นทางการท่องเที่ยวอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.90$, $SD=0.80$) ผู้ประเมินเสนอว่า มีโอกาสทางการตลาดสูง โดยอาจมีข้อจำกัดในเรื่องของช่วงเวลาเนื่องจากตลาดน้ำบางแห่งจะเปิดเฉพาะวันหยุดเท่านั้น

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเส้นทางท่องเที่ยวอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.97$, $SD=0.82$) ผู้ประเมินเสนอว่า เส้นทางนี้มีข้อจำกัดในเรื่องของช่วงเวลาเนื่องจากตลาดน้ำบางแห่งจะเปิดเฉพาะวันหยุดเท่านั้น

2.2 เส้นทางย้อนยุคโบราณอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นเมืองนครชุม จังหวัดกำแพงเพชร

เส้นทางย้อนยุคโบราณอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นเมืองนครชุม จังหวัดกำแพงเพชร มีจุดเริ่มต้นเส้นทาง อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร เมืองนครชุม บ่อน้ำพุร้อนพระร่วง มีอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ แกงขี้เหล็ก ขนมจีบแป้งสด ไส้กรอกถั่ว กระจ่างสารท เป็นต้น ซึ่งจากผลการประเมินเส้นทาง พบว่า

ด้านคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.60$, $SD=0.65$) ผู้ประเมินเสนอว่า เมืองนครชุมมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่น่าสนใจ

มีอัตลักษณ์ด้านอาหารท้องถิ่นเฉพาะ ดังนั้นทางจังหวัดตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวควรประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเมืองนครชุมให้มากกว่านี้ เนื่องจากจังหวัดกำแพงเพชรเป็นเมืองผ่าน ส่งผลให้นักท่องเที่ยวมีจำนวนน้อย การประชาสัมพันธ์จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเส้นทางอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านศักยภาพทางกายภาพและกิจกรรมการท่องเที่ยว ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.53$, $SD=0.55$) ผู้ประเมินเสนอว่า การเดินทางสะดวก หากแต่กิจกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดกำแพงเพชรและเมืองนครชุมยังมีไม่หลากหลาย

ด้านศักยภาพในรองรับนักท่องเที่ยว ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.98$, $SD=0.79$) ผู้ประเมินเสนอว่า เมืองนครชุมมีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวสูงมาก มีที่พักเพียงพอ มีร้านอาหารให้นักท่องเที่ยวเลือกอย่างหลากหลาย

ด้านการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.42$, $SD=0.59$) ผู้ประเมินเสนอว่า ชุมชนและผู้ประกอบการด้านอาหารมีความพร้อมเพื่อการพัฒนาเมืองนครชุมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงเห็นควรให้ภาครัฐเข้ามาสนับสนุน และดูแลเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ

จุดเด่น/จุดขายของเส้นทางท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.41$, $SD=0.89$) ผู้ประเมินเสนอว่า ตลาดโบราณย้อนยุคนครชุม มีรูปแบบการจัดกิจกรรมที่ดีมาก ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว มีการสร้างจุดขายด้วยการให้คนนครชุมแต่งกายสวมใส่ชุดไทยโบราณ อีกทั้งตัวอาคารบ้านเรือนนั้นก็เป็อาคารเก่ามีการอนุรักษ์ไว้อย่างดี ส่งเสริมให้ตลาดนครชุมมีความโดดเด่น

คุณค่าหรือประสบการณ์ที่ได้รับจากแหล่งท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.19$, $SD=0.44$) ผู้ประเมินเสนอว่า ตลาดโบราณย้อนยุค เป็นประสบการณ์ที่น่าประทับใจ อีกทั้งอาหารท้องถิ่นของเมืองนครชุมมีความโดดเด่น มีการสืบทอดภูมิปัญญาทางด้านอาหารจากรุ่นสู่รุ่นผ่านวิถีครอบครัวที่ให้ความสำคัญควรค่าแก่การอนุรักษ์และต่อยอดองค์ความรู้ให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยวเมืองนครชุม

โอกาสทางการตลาดของเส้นทางท่องเที่ยวอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.10$, $SD=0.68$) ผู้ประเมินเสนอว่า มีความเป็นไปได้สูง เส้นทางท่องเที่ยวเมืองนครชุม – กำแพงเพชรนี้ เหมาะอย่างยิ่งสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยกลุ่มครอบครัว เนื่องจากการเดินทางสะดวก มีความพร้อมในเรื่องของที่พักร้านอาหาร

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเส้นทางท่องเที่ยวอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.10$, $SD=0.86$) ผู้ประเมินเสนอว่า โปรแกรมเส้นทางสามารถนำไปใช้ได้จริง หากแต่มีข้อจำกัดเพราะตลาดนครชุมนั้นจะจัดขึ้นเพียงเดือนละครั้ง ดังนั้นผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวควรมีการเพิ่มเติมแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว

2.3 เส้นทางอาหารพื้นบ้านวิถีไทยสไตล์บ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย

เส้นทางอาหารพื้นบ้านวิถีไทยสไตล์บ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย มีจุดเริ่มต้นเส้นทางอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย กลุ่มเตาเผาทุเรียงบ้านเกาะน้อย บ้านนาต้นจั่น มีอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ข้าวเป็ญ น้ำพริกชอกไข่ หมี่พัน ข้าวพันผัก แกงป่า ปลาช่อน กว๋ยเตี๋ยแบ เป็นต้น ซึ่งจากผลการประเมินเส้นทาง พบว่า

ด้านคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.70$, $SD=0.75$) ผู้ประเมินเสนอว่า จังหวัดสุโขทัยมีแหล่งท่องเที่ยวสำคัญซึ่งล้วนเกี่ยวเนื่องกับความเป็นมาในเชิงประวัติศาสตร์ โดยในส่วนของพื้นที่บ้านนาต้นจั่นนั้นเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ความความเข้มแข็งของวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ชัดเจน การใส่เรื่องราวของวัฒนธรรมท้องถิ่นให้นักท่องเที่ยวทั่วไปได้รับทราบจะส่งเสริมให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ดียิ่งขึ้น

ด้านศักยภาพทางกายภาพและกิจกรรมการท่องเที่ยว ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.51$, $SD=0.82$) ผู้ประเมินเสนอว่า บ้านนาต้นจั่นตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองสุโขทัยค่อนข้างมาก การเดินทางเข้าหมู่บ้านนั้นยังขาดในเรื่องของป้ายบอกทางและระบบขนส่งสาธารณะ

ด้านศักยภาพในรองรับนักท่องเที่ยว ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.01$, $SD=0.85$) ผู้ประเมินเสนอว่า ควรพัฒนาในเรื่องของการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีความพร้อมให้เรื่องของที่พัก และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ดี

ด้านการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.91$, $SD=0.78$) ผู้ประเมินเสนอว่า ผู้ประเมินเสนอว่าชุมชนมีความเข้มแข็ง มีการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ กิจกรรมการท่องเที่ยวในบ้านนาต้นจั่นมีความหลากหลาย นักท่องเที่ยวสามารถใช้เวลาเที่ยวที่บ้านนาต้นจั่นได้ประมาณ 2-3 วัน มีอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นที่โดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ กรรมวิธีการทำได้ที่โฮมสเตย์

จุดเด่น/จุดขายของเส้นทางท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.56$, $SD=0.74$) ผู้ประเมินเสนอว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในรูปแบบที่ครบวงจร เป็นจุดเด่นสำคัญของชุมชนบ้านนาต้นจั่น หากมีการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวที่เน้นในเรื่องของอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น ก็สามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นอย่างเต็มรูปแบบได้

คุณค่าหรือประสบการณ์ที่ได้รับจากแหล่งท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.32$, $SD=0.88$) ผู้ประเมินเสนอว่า การพัฒนาเส้นทางอาหารภูมิปัญญาสุโขทัย - บ้านนาต้นจั่น เป็นการสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว

โอกาสทางการตลาดของเส้นทางท่องเที่ยวอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.61$, $SD=0.92$) ผู้ประเมินว่า เส้นทางท่องเที่ยวสุโขทัย - บ้านนาต้นจั่นเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่มีการผสมผสานระหว่างการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และการท่องเที่ยววิถีชุมชน กลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายของเส้นทางนี้จึงเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยกลุ่มวัยรุ่น วัยทำงาน ที่ชอบแสวงหาธรรมชาติ ความแปลกใหม่ ตลอดจนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และอยู่อาศัยกับคนในท้องถิ่น

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเส้นทางท่องเที่ยวอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.58$, $SD=0.76$) ผู้ประเมินเสนอว่า การท่องเที่ยวอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นเส้นทางสุขทัย – บ้านนาต้นจั่น ต้องใช้เวลาในการเดินทางค่อนข้างนาน และต้องเดินทางโดยรถส่วนตัว การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวจึงควรมีจุดแวะพักเสริมและการแจ้งกับนักท่องเที่ยวให้เข้าใจบริบทของการท่องเที่ยวโดยชุมชนและการพักแบบโฮมสเตย์

3. แผนวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุขทัย ศรีสขนาลัยและกำแพงเพชร, พระนครศรีอยุธยา)

3.1 แผนวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม บ้านนาต้นจั่น จ. สุโขทัย

ความเป็นมาหมู่บ้านนาต้นจั่น เป็นชุมชนขนาดใหญ่ มีจำนวนประชากร 1,100 คน 374 ครัวเรือน เป็นหมู่บ้านหมู่ที่ 5 ของตำบลบ้านตึก อำเภอศรีสขนาลัย จังหวัดสุโขทัย (ทั้งตำบลมี 14 หมู่บ้าน) ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีรายได้ครัวเรือนต่อปี เฉลี่ยจำนวน 234,573 บาท บ้านนาต้นจั่นเป็นหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industry Village : CIV) หมายถึง หมู่บ้านแห่งความสมดุลที่นำ ทุนวัฒนธรรม วิถีชีวิต มาผนวกกับความคิดสร้างสรรค์ และการออกแบบ เพื่อสร้างมูลค่าใหม่ของสินค้าที่ระลึกเพื่อการท่องเที่ยว และบริการหรือกิจกรรมที่ สร้างประสบการณ์ใหม่จากการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดมูลค่าใหม่ทาง เศรษฐกิจบนแนวคิดอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ โดยมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น ศูนย์รวมผ้าหมักโคลน และการทอผ้าใต้ถุนบ้าน (ลานตะเลียบเป็บ) จุดชมวิว “ห้วยต้นโฮ” (ทะเลหมอก) ดอยหินกอง น้ำตกสาวสองพันปี หินทิพย์นาริศักดิ์สิทธิ์ (ตาดต้นร่อง) ตลาดสามแคว ปันจักรยานชมทุ่งนา ชมธรรมชาติ และ ชมสวนผลไม้

ภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นจังหวัดสุโขทัย บ้านนาต้นจั่น ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ได้ดำเนินสังเคราะห์ด้าน ประวัติความเป็นมา วัตถุดิบ วิธีการปรุง การจัดเสิร์ฟและรูปแบบการบริโภคของข้าวเป็บ แกงป่าปลาช่อน แกงขี้เหล็ก น้ำพริกไข่ชอก และตามด้วยอาหารหวาน คือ ขนมต้มขาว

แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม บ้านนาต้นจั่น จ. สุโขทัย

(1) บริบทของวิสาหกิจชุมชน

เนื่องจากปัจจุบัน บ้านนาต้นจั่น ได้มีการจัดตั้ง “วิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านนาต้นจั่น” เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2549 กลุ่มอาชีพทอผ้าบ้านนาต้นจั่น ได้อนุมัติการจัดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน ตาม พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 โดยมีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอหมักโคลน นอกจากจะมีผลิตภัณฑ์ผ้าทอและการวางจำหน่าย ณ ศูนย์แสดงสินค้าของหมู่บ้านแล้ว วิสาหกิจชุมชน ของกลุ่มทอผ้าบ้านนาต้นจั่น ยังสร้างสรรค์กิจกรรมเพื่อท่องเที่ยวชุมชน ขึ้นมาคู่ขนานกันไปเพื่อเป็นการกระตุ้นตลาดและความสนใจของผู้บริโภค ประกอบด้วย (1) กลุ่มผู้ประกอบการโฮมสเตย์ (2) กลุ่ม นวดสปา (3) กิจกรรมสนับสนุนการท่องเที่ยวในชุมชน

(2) โอกาสและเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน

จากบริบทของวิสาหกิจชุมชนดังกล่าวจะเห็นได้ว่าบ้านนาต้นจั่นได้มีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนที่การครอบคลุมถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อยู่แล้ว (ระดับ 3) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ “ชุมชนและระบบเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้” อย่างยั่งยืน

(3) ลักษณะตลาด

นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวที่บ้านนาต้นจั่นส่วนมาก (ร้อยละ 85) เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงฤดูหนาว เดือนตุลาคม-กุมภาพันธ์ จะมีการจองโฮมสเตย์ที่เต็ม ส่วนมากจะต้องจองล่วงหน้าค่อนข้างนาน เนื่องจากได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวในกลุ่มวัยรุ่น ที่ต้องการแสวงหาประสบการณ์ที่การท่องเที่ยวได้สัมผัสธรรมชาติ รวมถึงได้เรียนรู้วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

(4) แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม บ้านนาต้นจั่น จ. สุโขทัย

(4.1) ด้านผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่น

(1) ควรมีการพัฒนาเมนูอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เพิ่มมากขึ้น โดยใช้วัตถุดิบจากในท้องถิ่น เช่น เมนูขนมหวาน ได้แก่ ขนมแดงขาว ข้าวตอกตัง เพื่อเป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวได้ทดลองและชิมอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์และสืบสานอาหารภูมิปัญญาไม่ให้สูญหายไปอีกด้วย

(2) ควรมีการจัดกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการเก็บผัก เก็บผลไม้จากในสวน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสของการรับประทานพืช ผัก รวมถึงประสบการณ์ของการท่องเที่ยวที่สนุกและคุ้มค่า

(3) ควรให้นักท่องเที่ยวได้ทำกับข้าวพื้นบ้านด้วยตนเองตอนพักที่โฮมสเตย์เพื่อจะได้เป็นการเรียนรู้วิถีชีวิต รวมถึงการทำอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างแท้จริง

(4) ควรมีการแปรรูปอาหาร เช่น น้ำพริกแกงส้ม ซึ่งเป็นสูตรพื้นบ้านของบ้านนาต้นจั่นที่ใส่กระชาย ทำให้รสชาติกลมกล่อม ให้นักท่องเที่ยวได้ซื้อกลับไปเป็นของฝาก เพราะปัจจุบันยังไม่มีผลิตภัณฑ์ทางด้านอาหารที่เป็นของฝาก

(5) ควรมีการจัดการความรู้ (Knowledge management) ของอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นของบ้านนาต้นจั่น เพื่อมิให้องค์ความรู้นั้นสูญหายไป มีการถอดองค์ความรู้และเผยแพร่องค์ความรู้ทางด้านอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้สืบต่อไป

(4.2) ด้านตลาด

(1) ควรมีการเปิดตลาดในกลุ่มของนักท่องเที่ยวต่างชาติให้มากขึ้น โดยเฉพาะชาวยุโรปที่มีกำลังซื้อสูงที่ได้มีโอกาสเดินทางมาสัมผัสประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีคุณค่า

(2) ควรมีการทำการตลาดการท่องเที่ยวร่วมกับ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เพื่อที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ได้เดินทางมาเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบริเวณ

อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ศรีสัชนาลัย ได้มีโอกาสเดินทางมาท่องเที่ยวที่บ้านนาต้นจั่นแห่งนี้เพิ่มมากขึ้น

(3) ควรมีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเป็นต้นแบบในการศึกษาและดูงานของชุมชนอื่นๆ ที่จะมีการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

(4.3) ด้านการบริหารจัดการองค์กร

(1) ควรมีการพัฒนาไกด์ท้องถิ่นให้สามารถพูดภาษาอังกฤษเพื่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้

(2) ควรมีการพัฒนามาตรฐานโฮมสเตย์ในระดับสากล เพื่อให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้

(3) ควรมีการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน เช่น ถนน น้ำประปา การเก็บขยะให้มีประสิทธิภาพ

(4) ควรมีการทำเอกสารและสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของบ้านนาต้นจั่นทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้มากกว่านี้

(5) ควรมีการส่งเสริมการตลาดออนไลน์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของบ้านนาต้นจั่นให้สามารถเข้าถึงกลุ่มตลาดเป้าหมาย

กลยุทธ์ที่ 1 การเรียนรู้ วิจัย และพัฒนา

เป้าประสงค์ วิสาหกิจชุมชนและทุกภาคส่วนเกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

ผลผลิต

(1) สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

(2) วิสาหกิจชุมชนสามารถทำแผนพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวได้

(3) แหล่งเรียนรู้ที่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้

(4) งานวิจัยเพื่อการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย

ตัวชี้วัด / เป้าหมาย

(1) จำนวนสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้

(2) จำนวนวิสาหกิจชุมชนที่สามารถทำแผนพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนได้

(3) จำนวนแหล่งเรียนรู้ที่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้

(4) จำนวนงานวิจัยเพื่อการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย

กิจกรรม

(1) สร้างกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชน

(2) พัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

(3) ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้

กลยุทธ์ที่ 2 การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง

เป้าประสงค์ วิสาหกิจชุมชนมีระบบการบริหารจัดการทุนทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินรวมทั้งมีระบบการจัดสวัสดิการแก่สมาชิกและสาธารณะประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม

ผลผลิต

- (1) มีการจัดการสวัสดิการแก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชน
- (2) วิสาหกิจชุมชนมีการบริหารจัดการรายได้เพื่อสาธารณะประโยชน์อย่างสมครใจ
- (3) วิสาหกิจชุมชนมีความสามารถในการบริหารจัดการทุนอย่างเหมาะสม

ตัวชี้วัด / เป้าหมาย

- (1) จำนวนวิสาหกิจชุมชนที่มีการจัดการสวัสดิการแก่สมาชิก
- (2) จำนวนวิสาหกิจชุมชนที่มีการบริหารจัดการรายได้เพื่อสาธารณะประโยชน์อย่างสมครใจ
- (3) จำนวนวิสาหกิจชุมชนที่มีความสามารถในการบริหารจัดการทุนอย่างเหมาะสม

กิจกรรม

- (1) พัฒนาระบบสวัสดิการของวิสาหกิจชุมชน
- (2) สนับสนุนการพัฒนาระบบทุนวิสาหกิจชุมชนทั้งที่เป็นเงินทุน และทุนที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่น ทรัพยากร วัฒนธรรม ภูมิปัญญา เป็นต้น

กลยุทธ์ที่ 3 การส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

เป้าประสงค์ วิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนได้รับการส่งเสริม สนับสนุนอย่างเป็นระบบและมีเอกภาพ

ผลผลิต

- (1) เกิดการเชื่อมโยงการทำงานระหว่างภาครัฐ เอกชน เพื่อการพัฒนาวิสาหกิจ ชุมชน
- (2) นโยบาย และแนวทางการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
- (3) เกิดเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเพื่อการช่วยเหลือ สนับสนุน ซึ่งกันและกัน
- (4) วิสาหกิจชุมชนได้รับการส่งเสริม สนับสนุนตามตามแผนพัฒนากิจการ และศักยภาพจากหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง

ตัวชี้วัด / เป้าหมาย

- (1) จำนวนวิสาหกิจชุมชน เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการส่งเสริม สนับสนุนตามแผนพัฒนากิจการ และศักยภาพจากหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง

กิจกรรม

- (1) สร้างกลไกการทำงานระหว่างภาครัฐ เอกชน และวิสาหกิจชุมชน
- (2) กำหนดนโยบายและแนวทางการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
- (3) ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน
- (4) สนับสนุนวิสาหกิจชุมชนให้เป็นผู้ประกอบการธุรกิจขั้นสูง
- (5) พัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
- (6) การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์

3.2 แผนวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม เมืองนครชุม จ. กำแพงเพชร

(1) บริบทชุมชน

เมืองนครชุม จ. กำแพงเพชร มีผู้คนหลายชาติพันธุ์มารวมกันอยู่ จีนของแผ่นดินใหญ่อพยพเข้ามา ชาวลาวจากเวียงจันทน์ พม่า กะเหรี่ยง ไทยใหญ่ และชาวมอญ ก่อเกิดการผสมผสานศิลปวัฒนธรรมด้านต่างๆ มากมาย ต้นทุนความรู้บางอย่างหนึ่งที่เกิดจากการผสมเหล่านี้นั้น และมีวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่อง คือ วิทยาการทำอาหาร อาทิ แกงฮังเล แกงฮั้มมะเขือ แกงชะอมใส่เส้นหมี่ กุ้งฉ่าย ขนมเป๋ง บะหมี่ ก๋วยเตี๋ยว แกงเปอะหน่อไม้ใส่ข้าวสุก แกงผักหวานใส่ข้าวสาร ผักห่อ ไข่กรอก ถั่ว แกงถั่วมะสะ และขนมจีนแป้งสด เป็น

เมืองนครชุมได้มีการจัดตลาดย้อนยุค นับเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจอีกแห่งหนึ่งของเมืองกำแพงเพชร เพราะนอกจากผู้ที่มาเที่ยวชมจะได้เลือกซื้อและลิ้มรสอาหารที่สืบทอดกันมาแต่ครั้งบรรพบุรุษแล้ว สถานที่แห่งนี้ยังเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาที่สำคัญของท้องถิ่นในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นภูมิปัญญาด้านอาหาร การทำขนม การทำพระพิมพ์ สถาปัตยกรรม อาคารบ้านเรือนในท้องถิ่น รวมถึงนิทรรศการภาพเก่าเล่าเรื่องอดีตเมืองนครชุม เป็นต้น

(2) แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม เมืองนครชุม จ. กำแพงเพชร

(1) บริบทของวิสาหกิจชุมชน

เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น ขึ้น ดังนั้นควรมีการรวมกลุ่มของชาวบ้านเพื่อร่วมกันจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนขึ้น

(2) โอกาสและเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน

เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน คือ การดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้เดินทางเข้ามาศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นนครชุม

(3) ลักษณะตลาด

ตลาดเน้นตลาดนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ

(4) แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม เมืองนครชุม จ. กำแพงเพชร

ควรมีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม เมืองนครชุม จ. กำแพงเพชร

กลยุทธ์ที่ 1 การเรียนรู้ วิจัย และพัฒนา

เป้าประสงค์ วิสาหกิจชุมชนและทุกภาคส่วนเกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

ผลผลิต

- (1) สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว
- (2) วิสาหกิจชุมชนสามารถทำแผนพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวได้
- (3) แหล่งเรียนรู้ที่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้
- (4) งานวิจัยเพื่อการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย

ตัวชี้วัด / เป้าหมาย

- (1) จำนวนสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้
- (2) จำนวนวิสาหกิจชุมชนที่สามารถทำแผนพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนได้
- (3) จำนวนแหล่งเรียนรู้ที่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้
- (4) จำนวนงานวิจัยเพื่อการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย

กิจกรรม

- (4) สร้างกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชน
- (5) พัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้
- (6) ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้

กลยุทธ์ที่ 2 การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง

เป้าประสงค์ วิสาหกิจชุมชนมีระบบการบริหารจัดการทุนทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินรวมทั้งมีระบบการจัดสวัสดิการแก่สมาชิกและสาธารณะประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม

ผลผลิต

- (1) มีการจัดการสวัสดิการแก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชน
- (2) วิสาหกิจชุมชนมีการบริหารจัดการรายได้เพื่อสาธารณะประโยชน์อย่างสมัครใจ
- (3) วิสาหกิจชุมชนมีความสามารถในการบริหารจัดการทุนอย่างเหมาะสม

ตัวชี้วัด / เป้าหมาย

- (1) จำนวนวิสาหกิจชุมชนที่มีการจัดการสวัสดิการแก่สมาชิก
- (2) จำนวนวิสาหกิจชุมชนที่มีการบริหารจัดการรายได้เพื่อสาธารณะประโยชน์อย่างสมัครใจ
- (3) จำนวนวิสาหกิจชุมชนที่มีความสามารถในการบริหารจัดการทุนอย่างเหมาะสม

กิจกรรม

- (1) พัฒนาระบบสวัสดิการของวิสาหกิจชุมชน
- (2) สนับสนุนการพัฒนาระบบทุนวิสาหกิจชุมชนทั้งที่เป็นเงินทุน และทุนที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่น ทรัพยากร วัฒนธรรม ภูมิปัญญา เป็นต้น

กลยุทธ์ที่ 3 การส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

เป้าประสงค์ วิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนได้รับการส่งเสริม สนับสนุน อย่างเป็นระบบและมีเอกภาพ

ผลผลิต

- (1) เกิดการเชื่อมโยงการทำงานระหว่างภาครัฐ เอกชน เพื่อการพัฒนาวิสาหกิจ ชุมชน
- (2) นโยบาย และแนวทางการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
- (3) เกิดเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเพื่อการช่วยเหลือ สนับสนุน ซึ่งกันและกัน
- (4) วิสาหกิจชุมชนได้รับการส่งเสริม สนับสนุนตามแผนพัฒนากิจการ และศักยภาพจากหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง

ตัวชี้วัด / เป้าหมาย

- (1) จำนวนวิสาหกิจชุมชน เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการส่งเสริม สนับสนุน ตามแผนพัฒนากิจการ และศักยภาพจากหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง

กิจกรรม

- (1) สร้างกลไกการทำงานระหว่างภาครัฐ เอกชน และวิสาหกิจชุมชน
- (2) กำหนดนโยบายและแนวทางการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
- (3) ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน
- (4) สนับสนุนวิสาหกิจชุมชนให้เป็นผู้ประกอบการธุรกิจขั้นสูง
- (5) พัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
- (6) การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์

3.3 แผนวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับ ภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม บ้านผักไห่ จ. พระนครศรีอยุธยา

(1) บริบทชุมชน

บ้านผักไห่ตั้งขึ้นครั้งแรกประมาณ พ.ศ. 2438 ในรัชกาลที่ 5 ได้อาศัยตึก “แขวง อำเภอสนาใหญ่” ต่อมา พ.ศ. 2442 ย้ายมาตั้งที่ตำบลผักไห่ ม.4 ตรงที่บ้านพักนายอำเภอขณะนี้ พ.ศ.2460 จึงได้สร้างตัวอำเภอขึ้นใหม่ แทนที่บ้านพักนายอำเภอและได้เปลี่ยนชื่อเป็น “อำเภอ ผักไห่” มาจนทุกวันนี้ คำขวัญอำเภอ “วัดมุงคล้าค่า วังมัจฉามากมี ของดีท่าจากปลา ในนา มีข้าว”

ตลาดลาดชะโด มีความคล้ายคลึงกับตลาดสามชุกมาก และยังคงสภาพ ความเก่าแก่และมนต์ลึงอยู่ อย่างไม่เสื่อมคลาย การค้าภายในตลาดลาดชะโด แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ทำการค้าโดยเปิดค้าขายเป็นประจำตามปกติทุกวัน ขายของชำ เครื่องสังฆภัณฑ์ และ

เครื่องใช้ภายในบ้าน และ ส่วนที่ค้าขายเฉพาะวันหยุด เสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ เน้นหนัก การขายอาหาร โดยผู้วิจัยมองเห็นว่าเป็นโอกาสในการพัฒนาตลาดลาดชะโด และเศรษฐกิจของ ชาวชุมชนลาดชะโด คือการพัฒนาฝีมือด้านการทำอาหารทั้งอาหารหวานและอาหารคาว ที่เป็น อาหารพื้นถิ่นของคนลาดชะโด ให้มีความหลากหลาย โดยเน้นการผลิตจากคนลาดชะโด ขายโดยคน ลาดชะโด ไม่ใช่สินค้าจากท้องที่อื่น ขายโดยพ่อค้า-แม่ค้า ต่างถิ่น ชาวบ้านผักไผ่มีภูมิปัญญา และความสามารถในการประกอบอาหารหลายอย่าง โดยเฉพาะอาหารที่ทำจากปลาและพืชผักพื้นถิ่น เช่น ปลารมควัน ปลากระด้าง แกงบอนแกงขี้เหล็ก ขนมหอกโสน นอกจากนี้ยังมีการทำนากระจับ ซึ่งเป็นพืชน้ำพื้ดินอีกด้วย

(2) แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อ เรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม บ้านผักไผ่ จ. พระนครศรีอยุธยา

(1) บริบทของวิสาหกิจชุมชน

เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อ เรียนรู้เกี่ยวกับอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น ขึ้น ดังนั้นควรมีการรวมกลุ่มของชาวบ้านเพื่อร่วมกันจัดตั้ง วิสาหกิจชุมชนขึ้น

(2) โอกาสและเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน

เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน คือ การดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาว ต่างประเทศให้เดินทางเข้ามาศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารภูมิ ปัญญาท้องถิ่นบ้านผักไผ่ อ.ผักไผ่ จ. พระนครศรีอยุธยา

(3) ลักษณะตลาด

ตลาดเน้นตลาดนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ

(4) แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม บ้านผักไผ่ จ. พระนครศรีอยุธยา

กลยุทธ์ที่ 1 การเรียนรู้ วิจัย และพัฒนา

เป้าประสงค์ วิสาหกิจชุมชนและทุกภาคส่วนเกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

ผลผลิต

(1) สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

(2) วิสาหกิจชุมชนสามารถทำแผนพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวได้

(3) แหล่งเรียนรู้ที่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้

(4) งานวิจัยเพื่อการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย

ตัวชี้วัด / เป้าหมาย

- (1) จำนวนสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้
- (2) จำนวนวิสาหกิจชุมชนที่สามารถทำแผนพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนได้
- (3) จำนวนแหล่งเรียนรู้ที่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้
- (4) จำนวนงานวิจัยเพื่อการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย

กิจกรรม

- (1) สร้างกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชน
- (2) พัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้
- (3) ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้

กลยุทธ์ที่ 2 การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง

เป้าประสงค์ วิสาหกิจชุมชนมีระบบการบริหารจัดการทุนทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินรวมทั้งมีระบบการจัดสวัสดิการแก่สมาชิกและสาธารณะประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม

ผลผลิต

- (1) มีการจัดการสวัสดิการแก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชน
- (2) วิสาหกิจชุมชนมีการบริหารจัดการรายได้เพื่อสาธารณะประโยชน์อย่างสมครใจ
- (3) วิสาหกิจชุมชนมีความสามารถในการบริหารจัดการทุนอย่างเหมาะสม

ตัวชี้วัด / เป้าหมาย

- (1) จำนวนวิสาหกิจชุมชนที่มีการจัดการสวัสดิการแก่สมาชิก
- (2) จำนวนวิสาหกิจชุมชนที่มีการบริหารจัดการรายได้เพื่อสาธารณะประโยชน์

อย่างสมครใจ

- (3) จำนวนวิสาหกิจชุมชนที่มีความสามารถในการบริหารจัดการทุนอย่างเหมาะสม

กิจกรรม

- (1) พัฒนาระบบสวัสดิการของวิสาหกิจชุมชน

เป้าประสงค์ วิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนได้รับการส่งเสริม สนับสนุนอย่างเป็นระบบและมีเอกภาพ

ผลผลิต

- (1) เกิดการเชื่อมโยงการทำงานระหว่างภาครัฐ เอกชน เพื่อการพัฒนาวิสาหกิจ ชุมชน
- (2) นโยบาย และแนวทางการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
- (3) เกิดเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเพื่อการช่วยเหลือ สนับสนุน ซึ่งกันและกัน
- (4) วิสาหกิจชุมชนได้รับการส่งเสริม สนับสนุนตามตามแผนพัฒนากิจการ และ

ศักยภาพจากหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง

ตัวชี้วัด / เป้าหมาย

(1) จำนวนวิสาหกิจชุมชน เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการส่งเสริม สนับสนุนตามแผนพัฒนากิจการ และศักยภาพจากหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง

กิจกรรม

- (1) สร้างกลไกการทำงานระหว่างภาครัฐ เอกชน และวิสาหกิจชุมชน
- (2) กำหนดนโยบายและแนวทางการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
- (3) ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน
- (4) สนับสนุนวิสาหกิจชุมชนให้เป็นผู้ประกอบการธุรกิจขั้นสูง
- (5) พัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
- (6) การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์

4. แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของการท่องเที่ยววิถีไทยเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย-กำแพงเพชร พระนครศรีอยุธยา)

4.1 บริบทของการท่องเที่ยววิถีไทยเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย-กำแพงเพชร พระนครศรีอยุธยา)

4.1.1 บริบทภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม บ้านนาต้นจั่น จ. สุโขทัย

ความเป็นมาหมู่บ้านนาต้นจั่น เป็นชุมชนขนาดใหญ่ มีจำนวนประชากร 1,100 คน 374 ครัวเรือน เป็นหมู่บ้านหมู่ที่ 5 ของตำบลบ้านตึก อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย (ทั้งตำบลมี 14 หมู่บ้าน) ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีรายได้ครัวเรือนต่อปี เฉลี่ยจำนวน 234,573 บาท บ้านนาต้นจั่นเป็นหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industry Village : CIV) หมายถึง หมู่บ้านแห่งความสมดุลที่นำ ทุนวัฒนธรรม วิถีชีวิต มาผนวกกับความคิดสร้างสรรค์ และการออกแบบ เพื่อสร้างมูลค่าใหม่ของสินค้าที่ระลึกเพื่อการท่องเที่ยว และบริการหรือกิจกรรมที่ สร้างประสบการณ์ใหม่จากการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดมูลค่าใหม่ทาง เศรษฐกิจบนแนวคิดอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ โดยมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น ศูนย์รวมผ้าหมักโคลน และการทอผ้าใต้ถุนบ้าน (ลานตะเลียบเป็บ) จุดชมวิว “ห้วยต้นโฮ” (ทะเลหมอก) ดอยหินกอง น้ำตกสาวสองพันปี หินทิพย์นาริศักดิ์สิทธิ์ (ตาดต้นร่อง) ตลาดสามแคว ปันจักรยานชมทุ่งนา ชมธรรมชาติ และ ชมสวนผลไม้

ภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นจังหวัดสุโขทัย บ้านนาต้นจั่น ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ได้ดำเนินสังเกตด้าน ประวัติความเป็นมา วัตถุดิบ วิธีการปรุง การจัดเสิร์ฟและรูปแบบการบริโภคของข้าวเป็บ แกงป่าปลาช่อน แกงซี่เหล็ก น้ำพริกไข่ชอก และตามด้วยอาหารหวาน คือ ขนมต้มขาว

4.1.2 บริบทชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม เมืองนครชุม จ. กำแพงเพชร

เมืองนครชุม จ. กำแพงเพชร มีผู้คนหลายชาติพันธุ์มารวมกันอยู่ จีนของแผ่นดินใหญ่อพยพเข้ามา ชาวลาวจากเวียงจันทน์ พม่า กะเหรี่ยง ไทยใหญ่ และชาวมอญ ก่อเกิดการผสมผสานศิลปวัฒนธรรมด้านต่างๆ มากมาย ต้นทุนความรู้อย่างหนึ่งที่เกิดจากการผสมเหล่านี้นั้น และมีวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่อง คือ วิทยาการทำอาหาร อาทิ แกงฮังเล แกงฮูปมะเขือ แกงชะอมใส่เส้นหมี่

ก๊วยฉ่าย ขนมห่วง บะหมี่ ก๋วยเตี๋ยว แกงเปอะหน่อไม้ใส่ข้าวสุก แกงผักหวานใส่ข้าวสาร ผักห่อ ไส้กรอก
ถั่ว แกงถั่วมะแฮะ และขนมจีนแป้งสด เป็น

เมืองนครชุมได้มีการจัดตลาดย้อนยุค นับเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจอีกแห่งหนึ่งของเมืองกำแพงเพชร เพราะนอกจากผู้ที่มาเที่ยวชมจะได้เลือกซื้อและลิ้มรสอาหารที่สืบสืบทอดกันมาแต่ครั้งบรรพบุรุษแล้ว สถานที่แห่งนี้ยังเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาที่สำคัญของท้องถิ่น ในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นภูมิปัญญาด้านอาหาร การทำขนม การทำพระพิมพ์ สถาปัตยกรรม อาคาร บ้านเรือนในท้องถิ่น รวมถึงนิทรรศการภาพเก่าเล่าเรื่องอดีตเมืองนครชุม เป็นต้น

เมืองนครชุมเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ โดยได้มีการกำหนดเส้นทางทาง
ท่องเที่ยวไว้ 3 เส้นทาง ดังนี้

(1) **เส้นทางบ้านเก่านครชุม (ครึ่งวัน)** เยี่ยมชมศูนย์บริการท่องเที่ยวโดยชุมชนนครชุม ชมความสวยงามของเรือนไม้เก่าโบราณรูปมะนิลา รูปแบบปั้นหยา บ้านเรือนไทย บ้านสา่งหม่อง ชาวไทยใหญ่ที่เข้ามาทำไม้สมัยเดียวกับพะโป้ ฟังประวัติสา่งหม่อง และรู้จักเครื่องใช้สมัยเก่าของสา่งหม่อง

(2) เส้นทางอาหารพื้นถิ่นนครชุม (1 วัน) สักการะพระบรมธาตุนครชุม ชมการทำข้าวตอกอัด ขนมที่มีเอกลักษณ์แห่งเดียวของนครชุม ชมการทำเมี่ยงนครชุม สนุกสนานกับการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การทำขนมจีบนครชุม หรือหากรอื่นๆ เติมน้อยอาหารด้วยการสักการะหลวงพ่อองค์วัดสว่างอารมณ์และชมบ้านห้างสมัยรัชการที่ 5

(3) วัฒนธรรมพื้นถิ่น เทียวกิน นครชุม (1 วัน) สักการะพระบรมธาตุ
นครชุม ชมการทำข้าวตอกอัด สนุกสนานกับการทำพระเครื่องเมืองนครชุม ชมวิถีชีวิตชุมชนและย่าน
การค้าเก่า ลิ้มรสอาหารพื้นบ้าน สักการะศาลเจ้าพ่อหลักเมือง หลวงพ่ออุโมงค์แห่งวัดสว่างอารมณ์อัน
ศักดิ์สิทธิ์ รับฟังประวัติบ้านห้างสมัยรัชกาลที่ 5

4.1.3 บริบทของบ้านผักไถ่ จ. พระนครศรีอยุธยา

(1) บริบทของวิสาหกิจชุมชน

เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น ขึ้น ดังนั้นควรมีการรวมกลุ่มของชาวบ้านเพื่อร่วมกันจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนขึ้น

(2) โอกาสและเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน

เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน คือ การดัดแปลงห้องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้เดินทางเข้ามาศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านผักไห่ อ.ผักไห่ จ. พระนครศรีอยุธยา

(3) ลักษณะตลาด

ตลาดเน้นตลาดนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ

4.2 SWOT การพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของการท่องเที่ยววิถีไทยเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย-กำแพงเพชร-พระนครศรีอยุธยา)

4.2.1 จุดแข็ง (Strength)

(1) แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม สุโขทัย-กำแพงเพชร-พระนครศรีอยุธยา มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียงในระดับโลก

(2) มีความโดดเด่นของอัตลักษณ์ท้องถิ่น และยังมีการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ได้เป็นอย่างดี รวมถึงยังสามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

(3) มีความโดดเด่นของอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งอาหารคาว อาหารหวาน รวมถึงขนม ซึ่งเป็นยังคงอยู่ในวิถีชีวิตของชาวบ้านนาต้นจั่น ทำให้เป็น “เสน่ห์” ของอาหารที่นักท่องเที่ยวทุกคนเพื่อมาท่องเที่ยวแล้วจะต้องลิ้มลอง

(4) มีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนซึ่งได้มีการบูรณาการไว้กับโปรแกรมการท่องเที่ยว เช่น ที่บ้านนาต้นจั่น จ. สุโขทัย เป็นต้น ซึ่งเป็นต้นแบบการดำเนินท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยชุมชนที่มีชื่อเสียงทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ ได้

(5) มีการสร้างสรรคกิจกรรมการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และสร้างสรรคกิจกรรมทางเศรษฐกิจใหม่ๆให้เกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชน โดยเฉพาะชุมชนที่ติดชายป่าอุทยาน โดยมุ่งที่จะ สร้างสรรคกิจกรรมที่ไม่ใช่ประโยชน์จากการครอบครองหรือบุกรุกป่า หันมาพึ่งพาและสร้างประโยชน์ ป่าด้วยการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ธรรมชาติ วัฒนธรรม กิจกรรม และงานฝีมือ พัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วย วัสดุธรรมชาติ (การผสมของใบไม้และเปลือกไม้) การหมักโคลน รวมถึงการอนุรักษ์วิถีชีวิตและอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

(6) มีการรวมกลุ่มของชาวบ้านที่เข้มแข็ง ในการจัดบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนอย่างเป็นระบบ

4.2.2 จุดอ่อน

(1) อาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยังไม่มากนัก ถึงทำให้มีเมนูที่ให้บริการนักท่องเที่ยวค่อนข้างน้อย

(2) ชาวบ้านยังขาดทักษะในการสื่อสารภาษาอังกฤษ เพื่รองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เนื่องจากในปัจจุบันเริ่มมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวที่บ้านนาต้นจั่นเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นต้องคอยอาศัยมัคคุเทศก์ที่เดินทางมากับนักท่องเที่ยว

(3) ยังไม่มีการพัฒนาและแปรรูปอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นของฝากที่นักท่องเที่ยวสามารถซื้อกลับไปรับประทานที่บ้านได้

(4) ยังขาดการจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ให้นักท่องเที่ยวทำข้าวเปี๊ยะเอง หรือให้นักท่องเที่ยวได้พันข้าวห่อ เอง เป็นต้น

(5) ยังขาดเอกสารและคู่มือที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการเรื่องราว (Story) ความเป็นมาของอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น

(6) การโฆษณาประชาสัมพันธ์เพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารให้กับนักท่องเที่ยวยังมีน้อย ยังไม่นักท่องเที่ยวอีกมากที่ไม่ทราบถึง ข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวอาหาร ภูมิปัญญาท้องถิ่น

(7) ยังขาดการจัดตั้ง “**วิสาหกิจชุมชน**” ทางด้านการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื่องจากส่วนมากจะมีลักษณะของการสืบทอดอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำกันเองภายในครัวเรือน อีกทั้งมีผลิตภัณฑ์ค่อนข้างมากและหลากหลาย ที่ไม่สามารถรวมกันเป็นวิสาหกิจชุมชนได้

(8) ยังขาดแนวทางการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอาหาร ภูมิปัญญาหลายชนิดที่กำลังจะสูญหายไป

(9) ยังมีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นค่อนข้างน้อย ส่วนมากนักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในอุทยานประวัติศาสตร์แต่ยังไม่มี การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.2.3 โอกาส

(1) ประเทศไทยมีนโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทย เก๋ไก๋อย่างยั่งยืน โดยการนำเอาอัตลักษณ์ท้องถิ่นขึ้นมาเป็นจุดขาย เพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น

(2) รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community based tourism) ซึ่งสนับสนุนในการนำเอาเอกลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมและอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นขึ้นมาเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยว

(3) ทำให้เกิดการจ้างงานในชุมชน ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นหันกลับสู่บ้านเกิด และร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

(4) แนวโน้มของนักท่องเที่ยวมีความชื่นชอบการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีคุณค่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

(5) นักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีความต้องการในการเข้าร่วมกับการทำกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ โดยเฉพาะทางด้านอาหารมากยิ่งขึ้น

4.2.4 อุปสรรค

(1) ในช่วงฤดูฝนจะเกิดน้ำท่วมในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถเดินทางไปท่องเที่ยวได้โดยเฉพาะในเดือน กันยายน-ตุลาคม

(2) เส้นทางเข้าหมู่บ้านในบางช่วงยังเป็นถนนดินแดง อาจจะไม่ค่อยสะดวกหากเดินทางมาท่องเที่ยวในฤดูฝน

(3) โครงสร้างพื้นฐานชุมชนไม่ค่อยสะดวก เช่น การจัดการขยะ ถนนแคบ น้ำประปาไม่เพียงพอ เป็นต้น

5. แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของการท่องเที่ยววิถีไทยเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย-กำแพงเพชร-พระนครศรีอยุธยา)

แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของการท่องเที่ยววิถีไทยเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย-กำแพงเพชร-พระนครศรีอยุธยา) โดยใช้แนวทางด้านการตลาด 4Ps

5.1 สินค้า/บริการ (Product)

ในการพัฒนาบริการทางด้านท่องเที่ยวเกี่ยวกับอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรมีการพัฒนาสินค้า/บริการ (Product) ดังนี้

(1) ควรมีการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น (Gastronomic local tourism) ให้เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม(สุโขทัย-กำแพงเพชร-พระนครศรีอยุธยา) ให้มากขึ้น

(2) ควรมีการพัฒนา “วิสาหกิจชุมชน” ทางด้านการท่องเที่ยววิถีไทยเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม(สุโขทัย-กำแพงเพชร-พระนครศรีอยุธยา) เพื่อให้ชุมชนได้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นการสร้างสรรค์เศรษฐกิจโดยชุมชน

(3) ในแต่ละชุมชนควรมีการพัฒนาเมนูอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เพิ่มมากขึ้น โดยใช้วัตถุดิบจากในท้องถิ่น เพื่อเป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวได้ทดลองและชิมอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์และสืบสานอาหารภูมิปัญญาไม่ให้สูญหายไปอีกด้วย

(4) นอกจากนี้ควรมีการจัดกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวด้วย เช่น กิจกรรมการเก็บผัก เก็บผลไม้จากในสวน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสของการรับประทานพืช ผัก รวมถึงประสบการณ์ของการท่องเที่ยวที่สนุกและคุ้มค่า

(5) ควรให้นักท่องเที่ยวได้ทำกับข้าวพื้นบ้านด้วยตนเองตอนพักที่โฮมสเตย์เพื่อจะได้เป็นการเรียนรู้วิถีชีวิต รวมถึงการทำอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างแท้จริง

(6) ควรมีการแปรรูปอาหาร เช่น น้ำพริกแกงส้ม ซึ่งเป็นสูตรพื้นบ้านของท้องถิ่นที่ให้นักท่องเที่ยวได้ซื้อกลับไปเป็นของฝาก เพราะปัจจุบันยังไม่มีผลิตภัณฑ์ทางด้านอาหารที่เป็นของฝาก

(7) ควรมีการจัดการความรู้ (Knowledge management) ของอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นของบ้านนาต้นจั่น เพื่อมิให้องค์ความรู้นั้นสูญหายไป มีการถอดองค์ความรู้และเผยแพร่องค์ความรู้ทางด้านอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้สืบต่อไป

(8) ส่งเสริมการสร้างตราสินค้า การเพิ่มศักยภาพด้านช่องทางการตลาดประเภทสินค้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชน (SMEs) เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวของจังหวัด

ด้านตลาด

(1) ควรมีการเปิดตลาดในกลุ่มของนักท่องเที่ยวต่างชาติให้มากขึ้น โดยเฉพาะชาวยุโรปที่มีกำลังซื้อสูงที่ได้มีโอกาสเดินทางมาสัมผัสประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีคุณค่า

(2) ควรมีการทำการตลาดการท่องเที่ยวร่วมกับ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เพื่อที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ได้เดินทางมาเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ศรีสัชนาลัย ได้มีโอกาสเดินทางมาท่องเที่ยวที่บ้านนาต้นจั่นแห่งนี้เพิ่มมากขึ้น

(3) ควรมีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเป็นต้นแบบในการศึกษาและดูงานของชุมชนอื่น ๆ ที่จะมีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ด้านการบริหารจัดการองค์กร

(1) ควรมีการพัฒนาไกด์ท้องถิ่นให้สามารถพูดภาษาอังกฤษเพื่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้

(2) ควรมีการพัฒนามาตรฐานโฮมสเตย์ในระดับสากล เพื่อให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้

(3) ควรมีการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน เช่น ถนน น้ำประปา การเก็บขยะให้มีประสิทธิภาพ

(4) ควรมีการทำเอกสารและสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของบ้านนาต้นจั่นทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้มากกว่านี้

(5) ควรมีการส่งเสริมการตลาดออนไลน์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของบ้านนาต้นจั่นให้สามารถเข้าถึงกลุ่มตลาดเป้าหมาย

5.2 ราคา (Price)

(1) ควรมีการกำหนดราคาของการเข้าร่วมกิจกรรมที่เหมาะสม เช่น ราคาของกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการทำอาหาร หรือควรมีการกำหนดราคาของการเข้าร่วมกิจกรรมของการทำอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น

(2) การกำหนดราคาเป็นสิ่งที่สำคัญมากสำหรับนักท่องเที่ยวคนไทย ดังนั้นควรที่จะมีการกำหนดราคาที่มีความเหมาะสมกับกิจกรรมของการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร

5.3 ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place)

(1) ควรเน้นช่องทางการจัดจำหน่ายทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social media) เป็นหลัก

(2) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในการใช้ระบบ On-line marketing และการเชื่อมต่อข้อมูลด้านการท่องเที่ยว On-line tourism data base

(3) จัดทำแผนการตลาดออนไลน์

5.4 การสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้ (Promotion)

(1) จัดทำแผนประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย กำแพงเพชร พระนครศรีอยุธยา) สร้างความแตกต่างด้วยการมุ่งส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ๆ และนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะ (Niche market)

(2) มีการจัดงาน Event ต่างๆ ร่วมกับอุทยานประวัติศาสตร์ เช่น งานลอยกระทง ที่อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ควรมีการแสดงงานเทศกาลอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมด้วย

อภิปรายผล

1. การสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย-กำแพงเพชร พระนครศรีอยุธยา)

จากการศึกษาผู้วิจัย พบว่า นอกจากคำว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Traditional knowledge) และ คำต่างๆ ที่มีความหมายใกล้เคียงกัน เช่น คำว่า ภูมิปัญญาพื้นบ้าน (Local Wisdom) และ ภูมิปัญญาชาวบ้าน (Folklore) สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาพื้นบ้าน และ ภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่กับสังคมมนุษย์มาช้านานและเป็นการดำรงชีวิตที่ เกี่ยวพันกับ ธรรมชาติของแต่ละท้องถิ่น เป็นวิธีการปฏิบัติ องค์ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ ที่สั่งสม และสืบทอดกันมา เป็นความสามารถและศักยภาพในเชิงการแก้ไขปัญหา การปรับตัว การเรียนรู้และ สืบทอดรุ่นสู่รุ่น ด้วยการปรับสภาพการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมตามกาลเวลา เป็น องค์ความรู้ที่มีคุณค่าและความดีงามที่หล่อเลี้ยงชีวิตและวิถีชุมชนให้อยู่ร่วมกับธรรมชาติ และสภาวะ แวดล้อมได้กลมกลืนอย่างสมดุล มีการเชื่อมโยงกันไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาชีพ เศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ และวัฒนธรรม (ชลลดา ทวีคุณและ จิราณีย์ พันมูล, 2558)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นนับเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่า ที่มีการสั่งสมและปฏิบัติ สืบทอดต่อเนื่องกันมา ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นมีลักษณะสำคัญ (กรมส่งเสริมการเกษตร, ม.ป.ป. : 4) คือ

(1) เป็นความรู้แบบองค์รวมที่เกิดจากการเชื่อมโยงความรู้หรือกิจกรรมทุกอย่างที่ เกี่ยวข้องกับ วิถีชีวิต

(2) เป็นวิถีความสัมพันธ์ที่สมดุลระหว่างคนกับคนกับคนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหนือ ธรรมชาติ

(3) มีลักษณะเป็นพลวัต (Dynamics) คือ เปลี่ยนแปลงได้ตามยุคสมัยและมีพัฒนาการ อยู่ตลอดเวลา

(4) มีวัฒนธรรมเป็นพื้นฐาน

(5) มีลักษณะเฉพาะหรือเอกลักษณ์ในตัวเอง

จากการสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทาง วัฒนธรรม (สุโขทัย-กำแพงเพชร, พระนครศรีอยุธยา) พบว่า

(1) อาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น ของบ้านนาต้นจั่น จ. สุโขทัย ที่สำคัญ คือ ข้าวเป็ป แกงข้า้เหล็ก แกงป่าปลาช่อนนา น้ำพริกชอกไข่ และขนมต้มขาว

(2) อาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นของนครชุม จ. กำแพงเพชร ได้แก่ แกงฮังเล แกงอุ้มมะเขือ แกงชะอมใส่เส้นหมี่ กุ้ยฉ่าย ขนมแข่ง บะหมี่ ก๋วยเตี๋ยว แกงเปาะหน่อไม้ใส่ข้าวสุก แกงผักหวานใส่ ข้าวสาร ผักหอม ไข่กรอกถั่ว แกงถั่วมะแฮะ และขนมจีนแป้งสด เป็น

(3) อาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านผักไห่ จ. พระนครศรีอยุธยา ได้แก่ ขนมทองหยิบ ทองหยอด และฝอยทอง โดยดัดแปลงมาจากตำรับอาหารโปรตุเกส และใช้วัตถุดิบท้องถิ่นที่มี ได้แก่ มะพร้าว แป้ง ไข่ และน้ำตาล จนกลายมาเป็นขนมไทยในที่สุด

จากความสำเร็จดังกล่าว ควรมีการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านวัฒนธรรมอาหาร โดยอาจจะใช้กระบวนการจัดการความรู้ เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ความรู้นั้นสูญหายไป เช่น (1) วิธีสาธิต คือ ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง อธิบายทุกขั้นตอนให้ผู้เรียนเข้าใจ และปฏิบัติตาม (2) วิธีการปฏิบัติจริง คือ ฟังคำบรรยาย อธิบาย การสาธิตแล้วนำไปปฏิบัติ จริง และปฏิบัติซ้ำๆ กันจนเกิดเป็นความชำนาญ เพราะผลงานที่จะใช้ดำรงชีวิตได้ต้องเป็นผลงานที่เกิดขึ้นจริงสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้นั้นที พงษ์ดนตรี (2544) กล่าวถึงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้

(1) การสืบทอดความรู้ภายในชุมชน ส่วนใหญ่เป็นเรื่องอาชีพของหมู่บ้าน ที่แทบทุกครัวเรือนทำกัน อาจเป็นอาชีพรองจากการทำไร่นา เช่น เครื่องปั้นดินเผา จักสาน ทอผ้า ซึ่งสมาชิกของชุมชนได้คลุกคลี คุ่นเคยมาตั้งแต่เด็ก ภายใต้สภาพการดำรงชีวิตประจำวัน

(2) การสืบทอดภายในครัวเรือน ในการถ่ายยั้นจะเริ่มจากการถ่ายทอด ผู้ที่ใกล้ชิดก่อน เช่น ลูก ภรรยา เครือญาติ โดยวิธีขยายความคิด และค่อย ๆ ให้สัมผัสกับความจริงด้วย การค่อยๆ ทำทีละเล็กละน้อยเป็นการสืบทอดความรู้ความชำนาญ ที่มีลักษณะเฉพาะกล่าวคือ เป็นความสามารถเฉพาะบุคคล หรือเฉพาะครอบครัว เช่น ความสามารถในการครอบครั้ว บางอย่างมีการหวงแหน และ เป็นความลับในตระกูล

(3) การฝึกฝนจากผู้รู้ผู้ชำนาญเฉพาะอย่างเป็นการถ่ายทอดที่ผู้สนใจ ไปขอรับการถ่ายทอดวิชาการดัดแปลงและพัฒนาขึ้นมาด้วยตนเองแล้วถ่ายทอดไปสู่ลูกหลาน เช่น การแกะสลักหินทำฆ้อง เป็นต้น

(4) ความรู้ความชำนาญที่เกิดขึ้นจากความบังเอิญหรือสิ่งลึกลับ เป็นความรู้บางอย่างเกิดขึ้นโดยตนเอง ไม่ได้สนใจหรือไม่ได้คาดคิดมาก่อนเป็นต้นว่ามีวิญญาณหรืออำนาจ ลึกลับเข้าสิงมาบอก ทำให้มีความสามารถในการรักษาโรค หรือความสามารถในการทำนายทายทักได้ ซึ่งยังไม่สามารถอธิบายด้วยเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ได้

(5) การจัดเวทีชุมชน เพื่อทำการประชุม เสวนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมทั้งการระดมสมองในการวางแผนแก้ไขปัญหาร่วมกัน ซึ่งเป็นการเติมพลังทางกาย ทางใจ และทาง ปัญญา ซึ่งกันและกัน

2. การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยววิถีไทยเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย-กำแพงเพชร พระนครศรีอยุธยา)

การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยววิถีไทยเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย ศรีสัชนาลัยและกำแพงเพชร พระนครศรีอยุธยา) มีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับ Cohen, E และ Avieli, N. (2004) กล่าวว่า วิธีการที่จะทำให้อาหารท้องถิ่นโดดเด่นและเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายนั้นควรที่จะได้รับการส่งเสริมร่วมกับการท่องเที่ยว เป็น “การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร” ในการจัดการอาหารเพื่อการท่องเที่ยวบางครั้งอาหารท้องถิ่นอาจได้รับการดัดแปลงเพื่อให้ถูกปากนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างประเทศ

และในขณะเดียวกันสามารถเกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมโดยท้องถิ่นนั้นๆ อาจได้รับอิทธิพลอาหารของนักท่องเที่ยวและปรับเข้ากับวัฒนธรรมหรือรสชาติของท้องถิ่นได้เช่นกัน

ซึ่งผลจากการวิจัยในพบว่า ได้มีการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยววิถีไทยเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย-กำแพงเพชร-พระนครศรีอยุธยา) จำนวน 3 เส้นทาง ดังนี้

2.1 เส้นทางอาหารพื้นบ้านวิถีไทยสไตล์บ้านนาต้นจัน จังหวัดสุโขทัย

ผลการประเมินเส้นทางในทุก ๆ ด้าน แสดงให้เห็นว่า ด้านศักยภาพในรองรับนักท่องเที่ยว ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น ๆ กล่าวคือ ชุมชนบ้านนาต้นจันมีศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน และยังมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก สอดคล้องกับ ณิชพร แสงเหมือนขวัญ (2555) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “การศึกษาเส้นทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวยอง ในเขตอำเภอ ป่าซาง จังหวัดลำพูน” ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการวิจัยเส้นทางการท่องเที่ยวว่า เส้นทางวัฒนธรรม สามารถใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนการท่องเที่ยวให้เกิดการเรียนรู้วัฒนธรรมในชุมชนทั้งเยาวชน ประชาชนในท้องถิ่นหรือนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางโดยเครื่องบินโดยใช้ท่าอากาศยานจังหวัดน่าน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวที่มีบริการในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับดี จำนวนนักท่องเที่ยวจะเดินทางมาเที่ยวเป็นจำนวนมากในช่วงงานเทศกาลที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวล้านนา อาทิ กิจกรรมต๋อตาต๋อเปิงปุด (วันพุธเดือนเพ็ญ) กิจกรรมประเพณีสงกรานต์ล้านนา เป็นต้น ในส่วนของการบริหารจัดการการท่องเที่ยว พบว่าหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวทั้งในส่วนระดับจังหวัดและระดับภูมิภาคให้การส่งเสริมประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวทั้งกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย และกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติอย่างสม่ำเสมอ

2.2 เส้นทางย้อนยุคโบราณอาหารภูมิปัญญาลือเลื่องเมืองนครชุม จังหวัดกำแพงเพชร

เส้นทางย้อนยุคโบราณอาหารภูมิปัญญาลือเลื่องเมืองนครชุม จังหวัดกำแพงเพชร ผลการประเมินเส้นทางในทุก ๆ ด้าน แสดงให้เห็นว่า โอกาสทางการตลาดของเส้นทางการท่องเที่ยวอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น กล่าวคือ เมืองนครชุมมีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบค้นได้ อีกทั้งยังมีความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งถือได้ว่าเป็นผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งตัวแทนที่จะนำเสนอสังคมและรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนในสังคมนั้น” (Hall, 2003) ซึ่งสะท้อนวัฒนธรรมทั้งอดีตและปัจจุบัน (Boniface, 2003) โดยทำให้เกิดรูปแบบของการท่องเที่ยวใหม่ที่เรียกว่า “การท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร” (Gastronomic tourism) คือ การผสมผสานของธรรมชาติของพื้นที่ วัฒนธรรม การบริการ สิ่งอำนวยความสะดวก การเข้าถึง การเป็นเจ้าบ้านที่ดี และเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ ซึ่งรวมเป็นประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้จากแห่งนั้น โดยเฉพาะความสามารถสัมผัสทั้งการลิ้มลองอาหาร การเรียนรู้กระบวนการประกอบ เป็นต้น เป็นการเพิ่มมูลค่าและแก่ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว (Suanpang, 2015a, Suanpang, 2015b, Suanpang, 2015c,)

2.3 เส้นทางนาาภูมิปัญญาขนมหวานในพระนครศรีอยุธยา

เส้นทางนาาภูมิปัญญาขนมหวานในพระนครศรีอยุธยา ผลการประเมินเส้นทางในทุก ๆ ด้าน แสดงให้เห็นว่า คุณค่าหรือประสบการณ์ที่ได้รับจากแหล่งท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า

ด้านอื่นๆ สอดคล้องกับแนวคิดของ เอกวิทย์ ณ ถลาง (2544, หน้า 108) สรุปแนวทางการพัฒนาและการสืบทอดภูมิปัญญา ภูมิปัญญาของคนไทยภูมิภาคต่าง ๆ มีความหลากหลาย แตกต่างกันระหว่างท้องถิ่น กลุ่มชนหลายชาติพันธุ์ หลายภาษา หลายความเชื่อ ความหลากหลายแห่งภูมิปัญญาเหล่านี้มิใช่ความแตกต่างที่นำไปสู่ความไร้พลัง ตรงกันข้ามกลับจะเป็นความร่ำรวยมั่งคั่งทางปัญญาที่เป็นพลังสำคัญ ถ้าสามารถเข้าถึงความหมายและคุณค่าแห่งภูมิปัญญาอันหลากหลายนั้น ๆ ได้

3. แผนวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย ศรีสัชนาลัยและกำแพงเพชร, พระนครศรีอยุธยา)

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย ศรีสัชนาลัยและกำแพงเพชร พระนครศรีอยุธยา) เป็นกระบวนการที่มีการสำคัญ เนื่องจากเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์เพื่อยกระดับการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พัชรียา เพ็ชรพราว (2556) ได้ศึกษาเรื่อง “กระบวนการใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ OTOP สู่ระดับสากลของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลดอนตูม จังหวัดนครปฐม” โดยมีผลการวิจัยที่สอดคล้องกับแผนงานงานนี้ จากผลการวิจัยได้แผนวิสาหกิจที่ได้พัฒนาขึ้นในโครงการวิจัยนี้ มีอยู่ด้วยกัน 3 แผนงาน ได้แก่

(1) แผนวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม บ้านนาต้นจั่น อ. ศรีสัชนาลัย จ. สุโขทัย

(2) แผนวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม นครชุม จ. กำแพงเพชร

(3) แผนวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม บ้านผักไห่ จ. พระนครศรีอยุธยา

ซึ่งวิสาหกิจชุมชน หมายถึง การประกอบกิจการโดยชุมชน นำทุนในชุมชนผสมผสานกับองค์ความรู้ใหม่และเทคโนโลยีผลิตสินค้าและ บริการให้ชุมชนมีอาชีพและรายได้พึ่งตนเองได้ (ศรีปริญา ฐูปกระจ่าง, 2546)

กิจการของชุมชนที่นับได้ว่า เป็นวิสาหกิจชุมชน ควรมีองค์ประกอบ ดังนี้ (ศรีปริญา ฐูปกระจ่าง, 2546)

- (1) เป็นกิจการของชุมชนที่ประกอบกิจการดำเนินการผลิต บริการและอื่นๆ
- (2) ทุนในการดำเนินงาน จะใช้ทั้งทุนภายนอกและทุนของชุมชน
- (3) เป็นกิจการที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน
- (4) เป็นกิจการที่เน้นการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้
- (5) เป็นกิจการที่เน้นการบริหารจัดการโดยคณะบุคคลในชุมชน
- (6) เป้าหมายของกิจการเพื่อการพึ่งตนเองและเป็นการสร้างรายได้
- (7) ผลการดำเนินกิจกรรมส่งผลประโยชน์แก่ชุมชน

ทั้งนี้ในแผนวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับ ภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย ศรีสัชนาลัยและกำแพงเพชร พระนครศรีอยุธยา) มีเป้าหมาย คือ

(1) วิสาหกิจชุมชนและทุกภาคส่วนเกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

(2) วิสาหกิจชุมชนมีระบบการบริหารจัดการทุนทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินรวมทั้งมี ระบบการจัดสวัสดิการแก่สมาชิกและสาธารณะประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม

(3) วิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนได้รับการส่งเสริม สนับสนุน อย่างเป็นระบบและมีเอกภาพ

ทั้งนี้ในแผนวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับ ภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย ศรีสัชนาลัยและกำแพงเพชร พระนครศรีอยุธยา) มีภารกิจ คือ

(1) เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการบริหารจัดการทุนของชุมชนทางด้านอาหาร ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

(2) ส่งเสริมสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

(3) รับรองสถานภาพวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

(4) ประสานความร่วมมือกับภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน เพื่อให้เกิดการส่งเสริม สนับสนุนวิสาหกิจชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ในแผนวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับ ภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย ศรีสัชนาลัยและกำแพงเพชร พระนครศรีอยุธยา) มีกลยุทธ์ที่สำคัญ คือ

(1) กลยุทธ์ที่ 1 การเรียนรู้ วิจัย และพัฒนา

(1.1) สร้างกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชน

(1.2) พัฒnavิสาหกิจชุมชนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

(1.3) ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนให้เกิด ความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้

(2) กลยุทธ์ที่ 2 การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง

(2.1) พัฒนาระบบสวัสดิการของวิสาหกิจชุมชน

(3) กลยุทธ์ที่ 3 การส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

(3.1) สร้างกลไกการทำงานระหว่างภาครัฐ เอกชน และวิสาหกิจชุมชน

(3.2) กำหนดนโยบายและแนวทางการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

(3.3) ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

(3.4) สนับสนุนวิสาหกิจชุมชนให้เป็นผู้ประกอบการธุรกิจขั้นสูง

(3.5) พัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ

(3.6) การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์

ซึ่งสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์มหาดไทย ปีพ.ศ. 2541-2551 ซึ่งภารกิจซึ่งสอดคล้อง ดังนี้ ภารกิจส่งเสริมการใช้และพัฒนานาภูมิปัญญา มี 2 กลยุทธ์ คือ

- (1) ภารกิจส่งเสริมการใช้และใช้ภูมิปัญญา
 - (1.1) ใช้ทุนภูมิปัญญาในการพัฒนาผลิตภัณฑ์
 - (1.2) พัฒนาภูมิปัญญาโดยฝึกอบรมวิทยากรท้องถิ่น ผู้นำการผลิต
 - (1.3) วิจัยและพัฒนาภูมิปัญญาและรูปแบบผลิตภัณฑ์
- (2) ภารกิจส่งเสริมการจัดการและสร้างเครือข่ายสหกิจชุมชน 6 กลยุทธ์ได้แก่
 - (2.1) พัฒนามาตรฐาน การผลิต
 - (2.2) จัดประกวดและคัดเลือกผลิตภัณฑ์
 - (2.3) สร้างช่องทางการจำหน่าย (Outlet) ระดับภาคและสถานที่ทั่วไป
 - (2.4) สร้าง E-Commerce ทุกจังหวัด
 - (2.5) พัฒนาระบบสารสนเทศ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลสินค้าทุกจังหวัด และ
 - (2.6) ใช้เครือข่ายผู้นำในงานพัฒนาชุมชนในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์

4. แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของการท่องเที่ยววิถีไทยเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย-กำแพงเพชร, พระนครศรีอยุธยา)

แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของการท่องเที่ยววิถีไทยเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย-กำแพงเพชร พระนครศรีอยุธยา) ได้มีการนำแนวคิดหลัก คือ “การท่องเที่ยววิถีไทย” ซึ่งเป็นการกำหนด Campaign ทางด้านการท่องเที่ยวโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) โดยใช้สโลแกนว่า “ท่องเที่ยววิถีไทย เก๋ไก๋ไม่เหมือนใคร” เพื่อเป็นการสร้างการรับรู้ถึงภาพลักษณ์ด้านบวกจากความสงบ เรียบร้อย ของบ้านเมือง ความรัก ความสามัคคีความปลอดภัยและ มิตรไมตรีของคนไทย โดยเฉพาะความสุข ความรื่นเริง ความ เป็นอยู่แบบไทยที่พบเห็นได้ทุกถิ่นทั่วไทยที่เชื่อมโยงความรู้สึกของนักท่องเที่ยวให้เข้าถึงวิถีไทย (Thainess) อันจะเป็นการดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนควบคู่กับการกระตุ้นให้เกิด บรรยากาศการเดินทางท่องเที่ยวที่สนุกสนานและเบิกบานใจ รวมถึงการเปิดประสบการณ์ใหม่ๆ ของชาวต่างชาติทั้งนักท่องเที่ยวกลุ่มเดินทางซ้ำ (Re-Visit) ที่รู้จักประเทศไทยดีอยู่แล้วและกลุ่มที่ไม่เคยรู้จักประเทศไทย (First Visit) ได้เข้ามาเรียนรู้สัมผัสเอกลักษณ์วิถีความเป็นอยู่แบบไทยผ่านสินค้า และบริการทางการท่องเที่ยวที่ให้ทั้งคุณค่าและมูลค่า

อีกทั้งการท่องเที่ยววิถีไทยจะไปเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวชุมชน หมู่บ้าน ตำบลต่างๆ ที่มีการพัฒนานักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมความเป็นอยู่และซื้อสินค้าต่างๆ ถือเป็นการกระจายรายได้ และลดความเหลื่อมล้ำ ที่สำคัญเป็นการสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และปลูกฝังให้เยาวชนได้เรียนรู้ถึงคุณค่าในสิ่งที่ใกล้ตัวเอง เสริมสร้างการรักท้องถิ่นชุมชนของตนเอง (ณัฐสิมา โพชนันท์, 2557, เว็บไซต์) วิถีไทยนั้นเป็นแนวทางการดำรงชีวิตของคนไทยที่บรรพบุรุษไทยได้สืบทอดกันต่อ ๆ มาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ที่สำคัญเป็นแนวทางในเรื่องที่ดีที่สังคมยอมรับกันเป็นบรรทัดฐาน และสำหรับ

วิถีไทยมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการท่องเที่ยวอาจแบ่งเป็นด้านสำคัญ ๆ (ณัฐสิมา โทจันทร์, 2557, เว็บไซต์) คือ ด้านอาหารและการกิน คือ วิธีการปรุงอาหาร มารยาท รสชาติ คุณค่าทางโภชนาการ เป็นต้น

ซึ่งเป็นแนวคิดที่สำคัญของแผนงานนี้ที่ได้เชื่อมโยงการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยววิถีไทยเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย-กำแพงเพชร, พระนครศรีอยุธยา) สู่ชุมชนซึ่งประกอบด้วย (1) ชุมชนบ้านนาต้นจั่น อ. ศรีสัชนาลัย (2) ชุมชนนครชุม อ. นครชุม จ. กำแพงเพชร และ (3) ชุมชนบ้านผักไห่ อ. ผักไห่ จ. พระนครศรีอยุธยา ซึ่งเกิดการบูรณาการการท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomic tourism) เข้ากับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical tourism) นำไปสู่การเปิดรูปแบบใหม่ของการท่องเที่ยว โดยได้มีการประยุกต์ใช้แนวคิดของส่วนประสมทางการตลาด 4Ps ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เสาวนีย์ ศรีจันทร์นิล (2554) ได้ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการวิสาหกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อมในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี พบว่า กลุ่มตัวอย่างใช้กลยุทธ์ส่วนประสม การตลาดในการดำเนินธุรกิจ มากที่สุด คือ ด้านราคา รองลงมา คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด

(1) สินค้า/บริการ (Product)

(1) ควรมีการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น (Gastronomic local tourism) ให้เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย-กำแพงเพชร พระนครศรีอยุธยา) ให้มากขึ้น

(2) ควรมีการพัฒนา “วิสาหกิจชุมชน” ทางด้านการท่องเที่ยววิถีไทยเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม(สุโขทัย-กำแพงเพชร พระนครศรีอยุธยา) เพื่อให้ชุมชนได้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นการสร้างสรรค์เศรษฐกิจโดยชุมชน

(3) ในแต่ละชุมชนควรมีการพัฒนาเมนูอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เพิ่มมากขึ้น โดยใช้วัตถุดิบจากในท้องถิ่น เพื่อเป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวได้ทดลองและชิมอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์และสืบสานอาหารภูมิปัญญาไม่ให้สูญหายไปอีกด้วย

(4) นอกจากนี้ควรมีการจัดกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวด้วย เช่น กิจกรรมการเก็บผัก เก็บผลไม้จากในสวน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสของการรับประทานพืช ผัก รวมถึงประสบการณ์ของการท่องเที่ยวที่สนุกและคุ้มค่า

(5) ควรให้นักท่องเที่ยวได้ทำกับข้าวพื้นบ้านด้วยตนเองตอนพักที่โฮมสเตย์เพื่อจะได้เป็นการเรียนรู้วิถีชีวิต รวมถึงการทำอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างแท้จริง

(6) ควรมีการแปรรูปอาหาร เช่น น้ำพริกแกงส้ม ซึ่งเป็นสูตรพื้นบ้านของท้องถิ่นที่ให้นักท่องเที่ยวได้ซื้อกลับไปเป็นของฝาก เพราะปัจจุบันยังไม่มีผลิตภัณฑ์ทางด้านอาหารที่เป็นของฝาก

(7) ควรมีการจัดการความรู้ (Knowledge management) ของอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นของบ้านนาต้นจั่น เพื่อมิให้องค์ความรู้นั้นสูญหายไป มีการถอดองค์ความรู้และเผยแพร่องค์ความรู้ทางด้านอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้สืบต่อไป

(8) ส่งเสริมการสร้างตราสินค้า การเพิ่มศักยภาพด้านช่องทางการตลาดประเภทสินค้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชน (SMEs) เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวของจังหวัด

(2) ด้านตลาด

(1) ควรมีการเปิดตลาดในกลุ่มของนักท่องเที่ยวต่างชาติให้มากขึ้น โดยเฉพาะชาวยุโรปที่มีกำลังซื้อสูงที่ได้มีโอกาสเดินทางมาสัมผัสประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีคุณค่า

(2) ควรมีการทำการตลาดการท่องเที่ยวร่วมกับ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เพื่อที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ได้เดินทางมาเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ศรีสัชนาลัย ได้มีโอกาสเดินทางมาท่องเที่ยวที่บ้านนาต้นจั่นแห่งนี้ เพิ่มมากขึ้น

(3) ควรมีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเป็นต้นแบบในการศึกษาและดูงานของชุมชนอื่น ๆ ที่จะมีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

(3) ด้านการบริหารจัดการองค์กร

(1) ควรมีการพัฒนาไกด์ท้องถิ่นให้สามารถพูดภาษาอังกฤษเพื่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้

(2) ควรมีการพัฒนามาตรฐานโฮมสเตย์ในระดับสากล เพื่อให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้

(3) ควรมีการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน เช่น ถนน น้ำประปา การเก็บขยะให้มีประสิทธิภาพ

(4) ควรมีการทำเอกสารและสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของบ้านนาต้นจั่นทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้มากกว่านี้

(5) ควรมีการส่งเสริมการทำการตลาดออนไลน์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของบ้านนาต้นจั่นให้สามารถเข้าถึงกลุ่มตลาดเป้าหมาย

(4) ราคา (Price)

(1) ควรมีการกำหนดราคาของการเข้าร่วมกิจกรรมที่เหมาะสม เช่น ราคาของกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการทำอาหาร หรือควรมีการกำหนดราคาของการเข้าร่วมกิจกรรมของการทำอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น

(2) การกำหนดราคาเป็นสิ่งที่สำคัญมากสำหรับนักท่องเที่ยวคนไทย ดังนั้น ควรที่จะมีการกำหนดราคาที่มีความเหมาะสมกับกิจกรรมของการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร

(5) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place)

(1) ควรเน้นช่องทางการจัดจำหน่ายทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social media) เป็นหลัก

(2) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในการใช้ระบบ On-line marketing และการเชื่อมต่อข้อมูลด้านการท่องเที่ยว On-line tourism data base

(3) จัดทำแผนการตลาดออนไลน์

(6) การสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้ (Promotion)

(1) จัดทำแผนประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย กำแพงเพชร พระนครศรีอยุธยา)

สร้างความแตกต่างด้วยการมุ่งส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ๆ และนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะ (Niche market)

(2) มีการจัดงาน Event ต่างๆ ร่วมกับอุทยานประวัติศาสตร์ เช่น งานลอยกระทง ที่อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ควรมีการจัดงานเทศกาลอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของการท่องเที่ยววิถีไทยเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย-กำแพงเพชร, พระนครศรีอยุธยา) ไปประยุกต์ใช้

(1) การจัดประชุมชมหมู่บ้านเพื่อร่วมพลังในการจัดคณะทำงานในการเริ่มทำแผนวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม

(2) สร้างการมีส่วนร่วมจากภาครัฐต่างๆ เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย ศรีสัชนาลัยและกำแพงเพชร พระนครศรีอยุธยา) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จ. สุโขทัย และ จ. พระนครศรีอยุธยา รวมถึงองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) ที่เป็นหน่วยงานภาครัฐที่ร่วมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของการจัดวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยว

(3) จัดทำแผนการตลาดออนไลน์เพื่อสร้างกระแสการตลาดโดยเฉพาะอย่างยิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย สามารถเดินทางมาท่องเที่ยวที่บ้านนาต้นจั่นได้ หรืออุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร สามารถเดินทางมาท่องเที่ยวเมืองนครชุมและอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาสามารถเดินทางมาท่องเที่ยวที่บ้านผักไห่ได้ เพื่อเป็นการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม

(4) ควรมีการจัดการศึกษาดูงานการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จแล้ว เช่น วิสาหกิจชุมชนบ้านนาต้นจั่น จ. สุโขทัย เป็นต้น

(5) ควรมีการจัดการความรู้ (Knowledge management: KM) ของอาหารภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม เพื่อป้องกันไม่ให้องค์ความรู้สูญหายไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

(1) การติดตามผลการดำเนินงานของทางการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของการท่องเที่ยววิถีไทยเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย ศรีสัชนาลัยและกำแพงเพชร พระนครศรีอยุธยา)

(2) รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อทางการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของการท่องเที่ยววิถีไทยเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย ศรีสัชนาลัยและกำแพงเพชร พระนครศรีอยุธยา)

(3) ทู่นทางสังคมในการพัฒนาทางการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของการท่องเที่ยววิถีไทยเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย ศรีสัชนาลัยและกำแพงเพชร พระนครศรีอยุธยา)